

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KHOA HỌC

PHAN SỸ QUÝ

PHẠM THÁI - TỪ TRUYỆN THƠ
“*SƠ KÍNH TÂN TRANG*” ĐẾN TIỂU THUYẾT
“*TIÊU SƠN TRÁNG SĨ*” CỦA KHÁI HÙNG

LUẬN VĂN THẠC SĨ
NGÔN NGỮ, VĂN HÓA VÀ VĂN HỌC VIỆT NAM

THÁI NGUYÊN – 2018

MỤC LỤC

MỞ ĐẦU	1
1. Lý do chọn đề tài	1
2. Tổng quan vấn đề nghiên cứu	2
2.1. Tổng quan tình hình nghiên cứu về Phạm Thái.....	2
2.2. Tổng quan tình hình nghiên cứu về “Tiêu Sơn tráng sĩ” của Khải Hưng.....	8
3. Đối tượng và mục tiêu nghiên cứu	10
3.1. Đối tượng nghiên cứu.....	11
3.2. Mục tiêu nghiên cứu	11
4. Nhiệm vụ và phương pháp nghiên cứu	11
4.1. Nhiệm vụ nghiên cứu	11
4.2. Phương pháp nghiên cứu.....	11
5. Phạm vi nghiên cứu	12
5.1. Phạm vi tư liệu.....	12
5.2. Phạm vi vấn đề	12
6. Cấu trúc của luận văn	13
7. Đóng góp của luận văn	13
CHƯƠNG 1: BIẾN ĐỘNG LỊCH SỬ VÀ ĐỜI SỐNG VĂN CHƯƠNG VIỆT NAM THẾ KỶ XVIII VỚI SỰ XUẤT HIỆN CỦA PHẠM THÁI	14
1.1. Những biến cố lịch sử Việt Nam thế kỷ XVIII	14
1.2. Đời sống văn chương Việt Nam thế kỷ XVIII	16
1.2.1. Sự xuất hiện của những nhân tố ngoài khuôn khổ	16
1.2.2. Dòng văn chương “chủ tình”, thể hiện tinh thần nhân đạo chủ nghĩa	20
1.2.3. Sự lên ngôi của các sáng tác bằng chữ Nôm và các thể loại văn học dân tộc.....	25
1.3. Tiểu sử Phạm Thái	29
CHƯƠNG 2: PHẠM THÁI – CHÂN DUNG TỰ HỌA GIỮA NHỮNG QUY PHẠM THỜI TRUNG ĐẠI	37
2.1. Phạm Thái - con người bản phận	37
2.2. Phạm Thái - con người tự nhiên	45
2.2.1. Cảm xúc trong tình yêu nam nữ.....	45
2.2.2. Con người tài hoa, phong trần	55
2.3. Phạm Thái – tác giả văn chương	59
2.3.1. Quan niệm văn chương.....	59
2.3.2. Phạm Thái với việc viết truyện thơ Nôm	65
CHƯƠNG 3: PHẠM THÁI – TRÁNG SĨ TRONG HƯ CẤU VĂN CHƯƠNG THỜI KỲ THỰC DÂN	68
3.1. Thực tại xã hội Việt Nam những năm 1930 - 1940	68
3.2. Phạm Thái trong Tiêu Sơn tráng sĩ	72
3.2.1. Dấu vết của ba phương diện trong hình ảnh Phạm Thái thời trung đại ở “Tiêu Sơn tráng sĩ”.....	72
3.2.2. Những nét “phụ trội” của Phạm Thái trong “Tiêu Sơn tráng sĩ”	80
3.3. Nghệ thuật xây dựng hình tượng Phạm Thái của Khải Hưng	89
3.3.1. Nghệ thuật xây dựng bối cảnh.....	89
3.3.2. Nghệ thuật xây dựng nhân vật.....	91
KẾT LUẬN	95
TÀI LIỆU THAM KHẢO	97

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

1.1. Phạm Thái (1777-1813) là một nhân vật “lạ” của đời sống xã hội, văn hoá, văn chương Việt Nam thời trung đại. Trong phận vị một kẻ sĩ, giữa biến cố Tây Sơn kéo quân ra Bắc phế truất chúa Trịnh rồi vua Lê, Phạm Thái chọn cách chống lại Tây Sơn. Lựa chọn này đưa ông vào hàng ngũ “trung thần bất sự nhị quân” thường được chuẩn mực đạo đức Nho giáo đề cao, và bộc lộ sự cương nghị, cố chấp. Thế nhưng trong nhiều sản phẩm văn chương do ông tạo tác (tiêu biểu là thơ văn khóc Trương Quỳnh Như, thơ Tự trào, Tự thuật, bài phú *Chiến tụng Tây Hồ*, và đặc biệt là truyện thơ *Nôm Sơ kính tân trang*), Phạm Thái lại tỏ ra là một con người đầy chất phá cách. Nội dung thơ văn ấy cũng xếp ông vào số ít những người vừa là tác giả vừa là nhân vật của chính mình trong văn chương nghệ thuật thời trung đại.

1.2. Hơn 100 năm sau khi Phạm Thái qua đời, cuộc đời của ông được Khái Hưng tái hiện lại qua một cuốn tiểu thuyết đã sử dụng màu sắc kiếm hiệp, *Tiêu Sơn tráng sĩ*. Dưới cái nhìn của Khái Hưng, Phạm Thái và các bạn đồng chí của ông (những cự thần trung thành của nhà Lê) mang nét tráng sĩ với khát khao phục quốc cháy bỏng. Điều đặc biệt là trong cuốn tiểu thuyết này, người ta thấy hình bóng của Khái Hưng trong hình tượng Phạm Thái. Tiểu thuyết này được coi là nơi Khái Hưng thể hiện “giấc mơ lãng mạn chống Pháp” [4, tr.716], thể hiện quan niệm chính trị trong hoàn cảnh vong quốc (cụ thể ở đây là đất nước bị thuộc địa hoá). Thực tế, tác phẩm dã sử này của Khái Hưng không phải là hiện tượng cá biệt, vì viết lại lịch sử, mượn lịch sử là một xu thế khá phổ biến trong giới cầm bút Việt Nam thời kỳ trước 1945 như một cách biểu hiện ngấm của tinh thần dân tộc ái quốc. Nhưng việc đưa Phạm Thái - một người tự thể hiện tính cách nông nhênh, chưa từng được bất kỳ sử liệu nào nhìn nhận ở phẩm cách anh hùng hay công tích với dân tộc - thành nhân vật phục quốc thì lại khiến tác phẩm trở nên đáng chú ý.

1.3. Một quan niệm từng ngự trị phê bình văn chương khá lâu là coi văn chương là sự phản chiếu của thực tại/hiện thực, trong đó có lịch sử. Nhưng gần đây, cái nhìn trên đã được bổ sung bằng quan niệm coi văn chương nghệ thuật như một cảm nhận hoặc nhận thức chủ quan về thực tại. Như vậy, mối quan hệ văn chương - lịch sử đã không chỉ là lịch sử được tái hiện đúng hay sai mà còn là mỗi thời đại, mỗi tác giả có cách diễn giải lịch sử khác nhau. Và câu hỏi nảy sinh từ trường hợp thứ hai là: vì sao lịch sử lại được diễn giải theo cách đó? Bên cạnh đó, quan niệm liên văn bản (intertext) cũng cung cấp cách nhìn thế giới văn bản không chỉ là văn bản này chịu ảnh hưởng của văn bản kia mà là mọi văn bản đều là liên văn bản, tức là mỗi văn bản đều là sản phẩm của sự tương tác giữa các văn bản. Đây chính là những gợi dẫn thú vị cho việc nhìn lại hiện tượng Phạm Thái - tác giả văn học trở thành Phạm Thái - nhân vật văn học.

Trên đây là những lý do để chúng tôi chọn việc *Phạm Thái - từ truyện thơ “Sơ kính tân trang” đến tiểu thuyết “Tiêu Sơn tráng sĩ” của Khải Hưng* làm chủ đề nghiên cứu cho luận văn này.

2. Tổng quan vấn đề nghiên cứu

2.1. Tổng quan tình hình nghiên cứu về Phạm Thái

2.1.1. Về việc sưu tầm, giới thiệu thơ văn của Phạm Thái

Trong kho lưu trữ tư liệu Hán Nôm (tại Viện nghiên cứu Hán Nôm), di sản của Phạm Thái chỉ còn duy nhất một văn bản mang tên *Sơ kính tân trang* ký hiệu A.1390 do Nguyễn Tử Mẫn chép năm 1883. Ngoài truyện thơ *Sơ kính tân trang* viết bằng chữ Nôm, “đầu sách có bài *Chiêu Tôn Sư tân trang truyện thuyết* và bài *Trùng bạch đường thư thuyết* của Nguyễn Tử Mẫn giới thiệu thân thế sự nghiệp Phạm Thái; các bài *Mỹ nữ đề hồi văn cách thi*, *Tân sĩ lục* và *Từ Văn Tròng truyện* của Phạm Thái”¹.

Chuyển sang thời kỳ hiện đại (Âu hoá), khi chữ quốc ngữ thay thế văn tự Hán Nôm, đã xuất hiện phong trào xây dựng nền quốc văn với mục đích bảo tồn văn hoá truyền thống của dân tộc. Một trong những hoạt động của phong trào đó là biên khảo, phiên dịch các tác phẩm Hán Nôm sang chữ quốc ngữ. Và vào năm

¹ Nguồn dẫn <http://www.hannom.org.vn/default.asp?catID=246&c=80>

1932, Sở Cuồng Lê Du đã công bố *Phổ Chiêu thiên sư thi văn tập* giới thiệu với độc giả hiện đại di sản văn chương của Phạm Thái, với các hình thức văn thể: thơ, câu đối, văn vãn, văn xuôi, truyện thơ - tổng cộng 38 đơn vị tác phẩm [7].

Cùng thời gian đó, Trần Trung Viên tiến hành tuyển chọn tác phẩm văn chương truyền thống làm thành một ấn bản có tên *Văn đàn bảo giám* (biên soạn từ năm 1926 đến 1938), trong đó tác phẩm của Phạm Thái được chia ra giới thiệu ở các thể: Thơ thất ngôn bát cú (có các bài: *Tự trào, Cảm thán, Gửi cho tình nhân, Khóc cô Trương Quỳnh Như, Mơ tưởng Quỳnh Như*), Thơ yết hậu (có: *Tự trào, Cha mắng con cờ bạc, Con trách cha nghiện rượu, Than nỗi chông con, Bợn rượu, Con lơu*), Văn sách (*Khóc cô Trương Quỳnh Như*) - tổng cộng 12 bài [68].

Hai công trình trên có lẽ là cơ sở văn bản chính cho Ngô Tất Tố thực hiện một giới thiệu trích lục về tác phẩm Phạm Thái (dưới tên tác giả Phạm Đan Phượng) trong *Thi văn bình chú* vào năm 1941. Ở ấn phẩm này, Ngô Tất Tố cung cấp cho độc giả 4 tác phẩm, là *Gửi cô Trương Quỳnh Như, Khóc cô Trương Quỳnh Như, Tự trào, Tự thuật* [62].

Năm 1960, Lại Ngọc Cang giới thiệu tác phẩm *Sơ kính tân trang*. Trong cuốn sách này, Lại Ngọc Cang cung cấp thêm một dị bản của truyện thơ này. Cuối sách có thêm phần phụ lục các tác phẩm của Phạm Thái và các bài thơ xướng họa của Trương Quỳnh Như. Tuy nhiên nhà nghiên cứu cũng trình bày rõ “*Thơ văn ở phần phụ lục này đều chép trong “Phổ Chiêu thiên sư thi văn tập”*” [3, tr.257].

Như vậy, cho đến thời điểm hiện nay, *Phổ Chiêu thiên sư thi văn tập* của Sở Cuồng Lê Du vẫn là sưu tập đầu tiên và đầy đủ nhất sáng tác của Phạm Thái, và cùng với khảo cứu *Sơ kính tân trang* của Lại Ngọc Cang, đây là những cơ sở tư liệu cho các nghiên cứu về Phạm Thái.

2.1.2. Về việc nghiên cứu, đánh giá về Phạm Thái với tư cách một tác giả thời kì trung đại

Cũng có thể coi là một hiện tượng lạ khi Phạm Thái không bao giờ được coi là một tác giả lớn của văn chương trung đại nhưng ông lại là tác giả được

viết riêng thành mục trong gần như tất cả các bộ văn học sử ở các giai đoạn khác nhau, như *Việt Nam văn học sử yếu* (Dương Quảng Hàm, 1941) - trước 1945, *Lược thảo lịch sử văn học Việt Nam* của nhóm Lê Quý Đôn (1957), *Sơ thảo lịch sử văn học Việt Nam* (1957, quyển IV), Nguyễn Lộc với *Văn học Việt Nam nửa cuối thế kỷ XVIII - nửa đầu thế kỷ XIX* (1976), Hoàng Hữu Yên với phần viết về Phạm Thái trong *Văn học Việt Nam nửa cuối thế kỷ XVIII, nửa đầu thế kỷ XIX* (1990) - miền Bắc, sau 1945, *Bảng lược đồ văn học Việt Nam* (1967) của Thanh Lãng, Phạm Thế Ngũ với *Việt Nam văn học sử giản ước tân biên* (1969) - miền Nam, sau 1945.

Bên cạnh đó, còn có nhiều bài viết trên các tạp chí chuyên ngành, như: Phạm Thái, một bộ diện đặc biệt trong văn học cuối Lê, đầu Nguyễn (Nguyễn Văn Xung, Tạp chí Văn, Sài Gòn, số 167, ngày 1/12/1970), Trao đổi với ông Nguyễn Văn Xung về chuyện “say mê” hay đánh giá lại cuộc đời Phạm Thái (Trần Nghĩa, Tạp chí văn học, số 5, năm 1971), Phổ Chiêu thiên sư và những sáng tác văn học đặc sắc của ông (Nguyễn Phạm Hùng, Tạp chí nghiên cứu Phật học, số 4, năm 2007), Phạm Thái - tài hoa và bi kịch (Đặng Thị Hào, Tạp chí văn học, số 9, năm 2009), Đường mơ về tự ngã trong thơ văn Phạm Thái (Quang Huy, Tạp chí Sông Hương, năm 2013),... và mục từ “Phạm Thái” (do Nguyễn Huệ Chi biên soạn [4, tr.1368] trong *Từ điển văn học bộ mới* (2004)...

Có thể nhận thấy, tất cả các nghiên cứu trên đều đã dành những phần viết đáng kể cho tác phẩm chính của Phạm Thái là *Sơ kính tân trang*. Bên cạnh đó còn có một số thực hành nghiên cứu thuộc các chương trình đào tạo cũng lấy tác phẩm này làm đối tượng tìm hiểu, như: luận văn Thạc sĩ Ngữ văn *Cảm hứng lãng mạn trong Sơ kính tân trang* của Phạm Nam Trung (Đại học Vinh, 2006), *Con người Phạm Thái qua thơ văn* của Nguyễn Thị Kim Liên (Đại học Sư phạm Hà Nội, 2007). Và một số sách, bài viết đăng trên các báo, tạp chí chuyên ngành như: *Một số ý kiến về việc đánh giá Sơ kính tân trang* (Triều Dương, *Nghiên cứu văn học*, số 2, năm 1960), *Qua những ý kiến khác nhau về Sơ kính tân trang của Phạm Thái* (Nguyễn Nghiệp, *Nghiên cứu văn học*, số 2, năm 1963), *Phạm Thái*

và “*Sơ kính tân trang*” (Nguyễn Văn Xung, Lửa thiêng xb, Sài Gòn, năm 1972), *Mô hình kết cấu truyện Sơ kính tân trang của Phạm Thái* (Nguyễn Thị Nhân, *Tạp chí văn học*, số 8, năm 2000)..., mục từ “Sơ kính tân trang” (do Nguyễn Lộc biên soạn) [4, tr.1561-1562] trong *Từ điển văn học bộ mới* (2004).

Qua các công trình, bài viết trên, các nhà nghiên cứu trên đã tập trung vào hai phương diện chính: về cuộc đời và di sản thơ văn của Phạm Thái với tâm điểm là truyện thơ Nôm *Sơ kính tân trang*.

2.1.2.1. Đánh giá về **cuộc đời Phạm Thái** hầu hết các tác giả đều thống nhất với các chi tiết tiểu sử Phạm Thái. Trong đó, Nguyễn Lộc là người đề cập một cách kĩ lưỡng nhất. Theo tác giả, Phạm Thái vốn xuất thân trong một gia đình võ quan dưới thời Lê Cảnh Hưng. Khi nhà Tây Sơn thành lập, cha Phạm Thái là Thạch Trung hầu Phạm Đạt từng cất quân chống lại nhưng không thành rồi mất. Phạm Thái khi ấy mới mười chín tuổi, nối chí cha, đã tìm đến với Nguyễn Đoàn để tham gia cuộc khởi nghĩa chống Tây Sơn nhưng rồi Nguyễn Đoàn cũng thất bại. Phạm Thái bị truy nã, phải ẩn náu nhiều nơi, giả dạng đi tu, lấy đạo hiệu là Phổ Chiêu thiền sư. Sau đó, Phạm Thái vẫn còn tìm cách chống Tây Sơn, bôn ba nhiều nơi nhưng rút cục đều không thành công. Cuối cùng “*Phạm Thái mất ở Thanh Hóa, mới ba mươi sáu tuổi, kết thúc cuộc đời đầy bi kịch chua chát của một con người tài hoa nhưng đi ngược dòng lịch sử*” [35, tr.309].

Thống nhất về chi tiết, song các nhà nghiên cứu lại khác biệt trong đánh giá về thái độ chính trị này của Phạm Thái. Nhóm các nhà nghiên cứu coi trọng lập trường giai cấp (như Văn Tân, Lại Ngọc Cang, Nguyễn Lộc, Triều Dương, Trần Nghĩa, Nguyễn Nghiệp,...) cho đó là thái độ “cực kỳ phản động”, “đặt lợi ích đảng cấp lên trên lợi ích dân tộc” [54, tr.196], hay Lại Ngọc Cang cho rằng Phạm Thái mang tư tưởng trung quân đến cực đoan [3, tr.15-16], Nguyễn Lộc cũng đánh giá đó là thái độ “phản động về chính trị” [35, tr.322]. Còn nhóm kia (bao gồm Dương Quảng Hàm, Lê Trí Viễn, Hoàng Hữu Yên - tại miền Bắc, hay Thanh Lãng, Phạm Thế Ngũ, Nguyễn Văn Xung - ở miền Nam,...) lại có cái

nhìn khoan hòa hơn về vấn đề này, đặc biệt là học giới miền Nam trước 1975¹. Tác giả Nguyễn Văn Xung cho là “Phạm Thái say mê giấc mộng anh hùng của thời đại” [73, tr.35]. Còn trong các bộ lịch sử văn học hầu như không bình luận, đánh giá gì về thái độ chính trị này của Phạm Thái: Thanh Lãng chỉ giới thiệu vắn tắt rằng “Phạm Thái định nối chí cha, đi tìm đồng chí để lo sự khôi phục. Bị truy nã, ông phải trá hình đi tu ở chùa Tiêu Sơn, lấy hiệu là Phổ Chiêu thiền sư” [31, tr.569], Phạm Thế Ngũ thì xếp Phạm Thái vào các tác giả có khuynh hướng chống Tây Sơn cùng với Nguyễn Hữu Chỉnh, Lê Huy Dao, Lê Quýnh [44, tr.303] nhưng không đưa ra bất kỳ bình luận nào. Hai quan điểm khác biệt đó sẽ dẫn đến những nhận định khác nhau về giá trị thơ văn của Phạm Thái, đặc biệt là bài phú *Chiến tụng Tây Hồ*.

Ngoài tư tưởng chính trị chống Tây Sơn, các nhà nghiên cứu khi viết về cuộc đời Phạm Thái còn đặc biệt chú ý tới mối tình của ông với Trương Quỳnh Như. Chính mối tình này là nguồn cảm hứng lớn chi phối sự nghiệp thơ văn Phạm Thái. Thậm chí, Hoàng Hữu Yên còn nhấn mạnh “*Sự kiện quan trọng nhất chi phối cuộc đời tài hoa của Phạm Thái không phải là chí phò Lê - Trịnh, dẫn thân cho sự nghiệp Cần vương mà là mối tình hận giữa ông và nữ sĩ Quỳnh Như nổi tiếng*” [75, tr.147].

2.1.2.2. Như trên đã nói, ***Sơ kính tân trang*** là tác phẩm đặc sắc nhất trong di sản thơ văn của Phạm Thái nên đã thu hút nhiều nhất sự chú ý của giới nghiên cứu. Vì mục đích nghiên cứu của luận văn là tìm hiểu con người Phạm Thái được thể hiện như thế nào qua chính thơ văn của ông, nên chúng tôi chỉ tập trung lược thuật những ý kiến đánh giá về nội dung của tác phẩm. Về vấn đề này, tư liệu nghiên cứu cho thấy có hai luồng ý kiến chính như sau:

Luồng ý kiến thứ nhất phủ nhận giá trị nội dung của *Sơ kính tân trang*. Các tác giả Văn Tân (trong *Sơ thảo lịch sử văn học Việt Nam*), Triệu Dương (trong bài “Một số ý kiến về việc đánh giá *Sơ kính tân trang*”), Nguyễn Nghiệp

¹ Hai bài viết: *Phạm Thái, một bộ diện đặc biệt trong văn học cuối Lê, đầu Nguyễn* của Nguyễn Văn Xung công bố tại miền Nam năm 1970 và bài *Trao đổi với ông Nguyễn Văn Xung về chuyện “say mê” hay đánh giá lại cuộc đời Phạm Thái* do Trần Nghĩa thực hiện tại miền Bắc năm 1971 có thể coi là đại diện cho hai quan niệm khác biệt đó.

(trong bài viết “Qua những ý kiến khác nhau về *Sơ kính tân trang* của Phạm Thái”), Trần Nghĩa (Trong bài “Trao đổi với ông Nguyễn Văn Xung về chuyện “say mê” hay đánh giá lại cuộc đời Phạm Thái”)... đều cho rằng tác phẩm còn nhiều hạn chế về mặt tư tưởng. Theo Văn Tân thì cuốn truyện cơ hồ không còn chút giá trị gì, thậm chí chứa đựng cả “một sự dụng tâm nằm trong hệ thống tư tưởng chống lại triều đại Tây Sơn, chống khởi nghĩa nông dân” [54, tr.199]. Nguyễn Nghiệp còn cực đoan hơn khi đem áp đặt quan điểm chính trị của Phạm Thái vào việc đánh giá tác phẩm, từ đó ông cho rằng “cái phần chủ yếu, cái khuynh hướng quán triệt trong *Sơ kính tân trang* vẫn là cái phần tiêu cực của nó”. Nhà nghiên cứu này không phủ nhận đóng góp của tác phẩm là “tiếng nói của tình yêu say sưa và chung thủy, phần yêu thiên nhiên, cảnh vật của đất nước chúng ta” nhưng “xét về toàn bộ tác phẩm mà nói, thử hỏi tác dụng giáo dục của *Sơ kính tân trang* đối với thế hệ chúng ta phỏng được bao nhiêu. Một con người với một tư tưởng căn bản là phản động và tiêu cực như Phạm Thái làm sao có thể tạo ra những giá trị nhân đạo cao cả, có tác dụng giáo dục lớn cho các thế hệ được” [47, tr.57].

Luồng ý kiến thứ hai đề cao giá trị của *Sơ kính tân trang*. Ngoài các bộ lịch sử văn học của nhóm Lê Quý Đôn, Hoàng Hữu Yên thì Lại Ngọc Cang trong tập khảo thích và giới thiệu *Sơ kính tân trang*, Nguyễn Văn Xung (trong “Phạm Thái và *Sơ kính tân trang*”)... đều thống nhất cho rằng tác phẩm ngợi ca tình yêu tự do, vượt lên mọi sự kiềm tỏa khắt khe của lễ giáo phong kiến. Tác giả Hoàng Hữu Yên đánh giá *Sơ kính tân trang* là “một bản tình ca độc đáo”, “những mối tình trong tác phẩm không có sự phân biệt sang hèn, là những bông hoa hàm tiếu, hễ gặp tiết lành thì tỏa sắc ngát hương” [75, tr.155].

2.1.2.3. Nhận định về **tài năng** của Phạm Thái: Qua di sản văn học mà Phạm Thái để lại các nhà nghiên cứu nhìn chung đều đánh giá ông là một cây bút tài hoa, phóng túng, có nhiều sáng tạo nghệ thuật độc đáo, tác phẩm mang yếu tố trữ tình đậm nét.

Truyện thơ *Sơ kính tân trang* được Lại Ngọc Cang chỉ ra rất nhiều thiếu sót của tác phẩm như kết cấu lỏng lẻo, “có nhiều đoạn rời rạc đến mức có thể

nói là chấp vá” [3, tr.45]. Đồng tình với quan niệm này, Nguyễn Lộc cho rằng “*Sơ kính tân trang* là truyện thơ nhưng hình như tác giả của nó không sành lắm về thể loại văn học này” [35, tr.327]. Tuy nhiên, lại có ý kiến cho rằng đó là chỗ sáng tạo độc đáo của tác giả. Hoàng Hữu Yên cho rằng chính việc kết cấu truyện không diễn biến như các truyện thơ khác lại “tạo nên nét mới của nghệ thuật tả tình ít thấy trong loại truyện thơ tình yêu” [75, tr.161]. Đặc biệt, chất tự truyện của truyện thơ Nôm này đã được tất cả các nghiên cứu thừa nhận, trong đó Lê Trí Viễn và Hoàng Hữu Yên là những người đưa ra những đánh giá cao nhất. Lê Trí Viễn coi chất tự truyện này là một trong những “sáng kiến mới lạ” [32, tr.99] của tác giả Phạm Thái. Đến Hoàng Hữu Yên, “thiên tự truyện” này được đánh giá “vừa là sự thách thức của tác giả đối với hiện thực xã hội tàn bạo, vừa là tuyên ngôn về lẽ sống của tác giả: đeo đuổi tình yêu đắm say, chân thật và tự do là lý tưởng, là khát vọng của con người” [75, tr.151]

2.2. Tổng quan tình hình nghiên cứu về “Tiêu Sơn tráng sĩ” của Khái Hưng

Khái Hưng là một trong những nhà văn chủ chốt của Tự lực văn đoàn, viết về ông đã có rất nhiều công trình nghiên cứu nhưng cho đến nay vẫn còn nhiều điều chưa minh bạch. Thực chất cái chết và tư tưởng chính trị của Khái Hưng hiện vẫn chỉ được bàn luận một cách phi chính thức. Sự nghiệp văn chương của ông cũng được định hướng tìm hiểu vào các chủ đề chống lễ giáo, giải phóng cá nhân. Chính vì vậy, tiểu thuyết đã sử dụng nhất của ông là *Tiêu Sơn tráng sĩ* tuy được tất cả các bộ văn học sử nhắc đến trong những lời giới thiệu, trong những bài nghiên cứu về sự nghiệp văn học của Khái Hưng song hầu như chưa có một công trình nghiên cứu độc lập nào quan tâm.

Phan Cự Đệ có lẽ là nhà nghiên cứu đầu tiên công khai bày tỏ quan điểm của mình về *Tiêu Sơn tráng sĩ*. Trong bài “Góp ý về việc tái bản *Tiêu Sơn tráng sĩ*” viết năm 1957 ông cho rằng đây là tác phẩm đã “bôi nhọ một phong trào quần chúng nông dân khởi nghĩa, đã đề cao tầng lớp phong kiến suy tàn, đề cao những con người phiêu lưu anh hùng, những con người thất bại chạy trốn thực tế”. Về tư tưởng của Khái Hưng bộc lộ trong tác phẩm, Phan Cự Đệ cho rằng: